

Nâbizâde Nazım'ın Öykülerinde Romantizm Etkisi

Esra ÇINAR¹

Araştırma Makalesi

Makale Gecmisi

Başvuru Tarihi: 07.08.2022

Kabul Tarihi: 07.12.2022

Research Article

Article History

Date of Application: 07.08.2022

Acceptance Date: 07.12.2022

Özet

19. yüzyılın başlarında Avrupa'da klasisizme karşı oluşturulan ve ilk önce resim sanatında vücut bulan romantizm çok geçmeden kendisini edebiyat sahasında da gösterir. Avrupa'daki gelişmeleri takip eden Türk aydını bu akımı zaman içerisinde benimser ve akıma dair yapıtlar ivedilikle oluşturulmaya başlanır. Tanzimat edebiyatı dönemi romantizmin kendisini kuvvetle hissettirdiği ve buna bağlı olarak eserlere akımın özelliklerinin yansıtıldığı dönem olarak okur karşısına çıkar. Öyle ki ileride realist çizgiyi takip edecek isimler de sanat hayatına romantizm etkisiyle atılır. Nâbizâde Nazım, edebiyat sahasında roman ve öykü yazarı olarak tanınan, realist-natüralist çizgide ilerleyen bir sanatçı olarak bilinir. Yazarın öykü türünün Türk edebiyatında örneklerinin yeni verilmeye başlandığı zaman diliminde öyküler kaleme alması, türü geliştirmeye yönelik bir katkı olarak algılanabilir. Yazmış olduğu "Karabibik" isimli uzun öyküde ve "Zehra" romanında bu etki açık bir şekilde hissedilir. Ancak yazmış olduğu öyküler arasında bazı öyküler var ki tamamen romantik algıyla üretilmiştir. Özellikle ilk dönem öykülerinde bu romantik tavra rastlanmaktadır. Bu romantizmin hâkim olduğu gelenek anlayışından doğan bir neticedir. İncelenen öyküler arasında "Yadigârlarım", "Zavallı Kız", "Bir Hatıra", "Sevda", "Hâlâ Güzel", "Hasba" ve "Sohbet-i Şabbane" isimli öykülerde romantizmin etkilerine rastlanılmıştır. Çalışma kapsamına "Karabibik", "Seyyie-i Tesâmüh", "Bir Fakir Aile", "Enginde" gibi öyküleri realist unsurlar barındırdığından alınmamıştır. Çalışma içerisinde, Türk edebiyatında realist kanadın temsilcisi olarak görülen yazarlardan biri olan Nâbizâde Nazım'ın da öykülerinde romantizmden kurtulamadığı açıklanmaya çalışılmıştır. **Anahtar Kelimeler:** Nâbizâde Nazım, Romantizm, öykü türü, Romantizm etkisi

The Effect of Romanticism in Nâbizâde Nazım's Stories

Abstract

Romanticism, which was created against classicism in Europe at the beginning of the 19th century and first embodied in the art of painting, soon shows itself in the field of literature. The Turkish intellectual, who followed the developments in Europe, immediately adopted this movement and works about the movement began to be created immediately. The period of Tanzimat literature appears before the reader as the period in which romanticism is experienced and reflected to the marrow. So much so that the names who will follow the realist line in the future are also thrown into the art life with the effect of romanticism. Nâbizâde Nazım is known as an artist who is known as a novel and short story writer in the field of literature and progresses in a realist-naturalist line. The author's writing of stories in the period when the examples of the short story genre in Turkish literature were just beginning to be given can be perceived as a contribution to the development of the genre. However, among the stories he wrote, there are some stories that were produced with a completely romantic perception. Especially in the first period stories, this romantic attitude is encountered. This is a result of the tradition understanding dominated by romanticism. Among the stories examined, the effects of romanticism were found in the stories named "Yadigârlarım", "Zavallı Kız", "Bir Hatıra", "Sevda", "Hâlâ Güzel", "Hasba" and "Sohbet-i Şabbane". Stories such as "Karabibik", "Seyyie-i Tesâmüh", "Bir Fakir Aile", "Enginde" were not included in the study because they contain realistic elements. In the study, it has been tried to explain that Nâbizâde Nazım, who is one of the writers who is seen as the representative of the realist wing in Turkish literature, could not get rid of romanticism in his stories.

Keywords: Nâbizâde Nazım, Romance, story type, Romance influence

¹ Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, esracinar200@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5859-8875>

1.Giriş

Romantizm, 19. yüzyılın başlarında Avrupa’da klasisizme tepki olarak doğan duygu, hayal, coşku ve sezgiyi ön planda tutup katı akılcılığı ve kuralcılığı eleştiren sanat/edebiyat akımı olarak kendini gösterir. Önce resim sanatında vücut bulan romantizm daha sonraları edebiyat sahasında da kendine yer edinir. Öncelikle İngiltere ve Almanya’da kendini hissettiren romantik akım, altın çağını Fransız edebiyatında yaşar. Romantizmin ortaya çıkış nedenleri arasında yaşanan sosyal sıkıntılar, rejim baskıları, sanat kapsamında klasisizm akımının sanat erbabını katı kuralcılığı ile sıkışmışlığa sürüklemesi gibi husular sayılabilir. Bu noktada klasisizmin sınırları ve sanatçıyı kısıtlayan tavrına tepkiler gösterilmeye başlanır. “Tepkinin en büyüğü, uzun zamandır varlığını sürdüren klasisizmin gittikçe artan ve sanatkârın hürriyetini kısıtlayan kuralcılığı, katı akılcı tutumu, millilikten uzak tavrı ve sun’ileşen dil ve üslubudur” (Çetişli, 2017: 77). Romantikler klasik edebiyatın hem biçime hem de içeriğe dair tüm kurallarını yıkmayı başarmışlar, özgür bir tavırla yazmayı tercih etmişlerdir.

Tanpınar romantizmin doğuşunu şu şekilde özetler:

“Eski rejimin zayıflaması, demokrasi fikrinin yayılması, millet cereyanlarının uyanması, Hıristiyan dinine karşı öteden beri mevcut bir aksülamelin mahiyet değiştirerek birdenbire panteizm şeklinde tecellisi, resmin, musikin ve felsefenin yaptığı hamleler, arkeoloji ve tarihin şaşırtıcı inkişafı ve hepsinden mühimi eski kalıpların ve çerçevelerin yıkılmasıyla ferdin bütün bir davalar ve iddialar silsilesiyle doğuşu” (Tanpınar, 1982:111).

Klasisizmde akılcılık üstün tutulurken romantizmde ferdi duygu, sezgi ve heyecanlara yer verilir. “Bu edebiyat akımı hayallerle duyguların üstünlüğünü kabul etmekle, gerek klasisizme gerekse neo-klasisizme baş kaldırmış durumdadır” (Karaalioğlu, 1965: 61). Romantikler gülünç ve acı olayların bir arada işlenebileceği kanısındadır. O yüzden dram türüne ayrı bir önem vermişlerdir. Tabiat, sanatçının ilham kaynağı olarak eserlerde kendisine yer bulur. Onlara göre tabiat her yönüyle anlatılmalı, aktarılmalıdır. Din duygusu romantikler için önem taşır. Hıristiyanlığın mucizeleri, destanları bu dönemde yeniden yorumlanır.

Romantik sanatçı eserlerinde kendini gizleme gereği hissetmez. Yüreğinden geçenleri okurla paylaşma gereği duyar. “Neticede romantizmle birlikte klasisizmin katı kuralları kırılmış, edip ve şairler istedikleri gibi coşkun ruh hallerini eserlerine aksettirmek imkânı bulabilmişlerdir” (Gözler, 1976: 92). Ferdietçilik romantik sanatçı için önemlidir. Çünkü romantikler eserlerinde kendi duygu, düşünce ve hayallerine yer vermektedirler.

Hugo’nun *Cromwel Önsözü* ile birlikte manifest bir biçimde edebiyat sahasında yer edinen romantizm Türk edebiyatını da gerek hürriyet fikriyle gerekse yazarların duygularını açıkça ifade etmesinde başvurulan bir araç olarak kendini gösterir. Tanzimat döneminde hemen hemen her Türk aydınının eser vermesinde etkili olan romantizmin etkileri uzun bir müddet boyunca silinmez. Tanzimat dönemi ve sonrasında yetişen hemen her sanatçının alt zemininde romantik etki gözle görülür biçimde kendini gösterir.

Mehmet Kaplan’ın (1993: 22) Ara Nesil olarak adlandırdığı sanatçı grubunun içinde yer alan Nâbizâde Nazım’ın da ilk dönem eserlerinde, bilhassa ilk dönem öykülerinde romantizm kendini hissettirir.

Nâbizâde Nazım, yaşadığı dönemin edebiyat sahasında baskın olan romantik akıma karşı çıkararak² realist-natüralist çizgide eser veren sanatçılarından biri olarak bilinmektedir. Öykü türü onun yaşadığı dönemde yeni bir tür olarak ortaya çıkar ve yazar da bu türü dener. Öykü ve roman türünün ayırımına dikkat çeken sanatçı Nouvelle olarak adlandırılan uzun öykü şeklinde sekiz adet eser verir. Döneminde öykü türü, yeni bir tür olmasına rağmen öykü tekniğinde değişiklik yaparak bazı öykülerini birinci tekil kişi ağzından aktarır. Öykülerinde genel olarak sade bir dil kullanan sanatçı “Karabibik” isimli uzun öyküsünde ise mahallî ağızla yazarak eserine objektivizm katmış olur. Öykülerinde günlük hayatın aktarıldığı kısımlarda dil gayet sade ve anlaşılır iken kişilerin psikolojik tanımlamalarında ağır terkipler kullanmayı tercih eder.

Sanatçı ilk dönem öykülerini romantik etki üzerine kaleme alır. “Yadigârlarım”, “Zavallı Kız”, “Bir Hatıra”, “Sevda”, “Hâlâ Güzel” ve “Hasba” isimli öykülerinde bu etki kendini tesadüfler, romantik kişiler, gerekçeleri verilmeyen olayların, anların yaşanması, zaman-olay paralelliğinin ortadan kaldırılışı, esere kendi ifadelerini yerleştirmek şeklinde görülür. Öyle ki “Yadigârlarım” isimli öyküde sanatçının kendi düşünce ve duygularına yer vermesi olayın önüne geçmektedir.

Realist-natüralist çizgiyi benimsemiş olan sanatçı döneminin roman ve öykü anlayışına hâkim olan romantizme her ne kadar karşı çıkmış olsa da kendini bu etkiden sıyıramaz. “Narrator değil, dramaturgdur” (Uç, 2007: 75). Öykülerinde idealize edilmiş tipler bulunur; bu anlayış natüralist çizgiye uymamaktadır.

2. Nâbizâde Nazım’ın Öykücülüğü

Nâbizâde Nazım yaşadığı dönem içerisinde realist-natüralist bir tavırla yazmayı kendine emel edinir. Öykülerinin çoğu edebiyat tarihimiz açısından önemli bir dönemde kaleme alınır: Hayaliyyûn-Hakîkiyyûn tartışmaları. Beşir Fuad’ın hakîkiyyûn (realizm-natüralizm) görüşüne karşı Menemenizâde Mehmet Tahir’in hayaliyyûnu (romantizm) savunmasıyla başlayan edebî tartışmalar içerisinde sanatçı hakîkiyyûn taraftarı olarak katılır ve bu doğrultuda eserler vermeye gayret eder. Sanatçının toplam 11 adet öyküsü tespit edilmiştir. Bunlar: Yadigârlarım (1886), Zavallı Kız (1890), Karabibik (1890), Bir Hatıra (1891), Sevda (1891), Hâlâ Güzel (1891), Hasba (1891), Seyyie-i Tesâmüh (1891), Enginde (1892), Bir Fakir Aile (1892) ve Sohbet-i Şebâne (1926) başlıklarını taşır. “Yazar “Yadigârlarım”, “Karabibik”, ve “Hasba” isimli hikâyelerinin başına koyduğu “Kariime” başlıklı önsözlerde hikâye ve romanın ne olduğu hakkında bilgi verir ve bu konuda kendi anlayışını ortaya koyar” (Birinci, 1987: 15). Böylelikle öykü ve roman türü üzerine tutumunu belirlemiş olur. Lâkin “Karabibik” adlı uzun öyküsü dışında tezlerini tam manasıyla savunabildiğini söylemek pek mümkün görünmemektedir.

Sanatçı hikâye türünün Türk edebiyatında ilk örneklerinin verildiği dönem içerisinde öykülerini kaleme alır. Uzun hikâye olarak tanınan ve Batı’da revaçta olan bu yeni türü dener ve sekiz adet uzun hikâye kaleme alır. “Yazarın kendisi bu eserleri Batı’daki “nouvelle” nev’ine örnek olarak gösterir” (Birinci, 1987: 15). Karabibik nouvelle olarak tanımlanabilecek nitelikteki en önemli örnek olarak kendini gösterir.

²Döneminde, Romantizm edebiyatımızda artık yavaş yavaş önemini kaybetmeye başlamıştır. Realizme inananlar, onun ilkelerini benimseyerek tanıtmak isteyenler yeni yeni ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Beşir Fuad’ın, Hakîkiyyûn (Realizm) görüşüne karşı Menemenizâde Mehmet Tahir, Hayaliyyûn’u (Romantizm) savunmuştur. Hararetli tartışmaların yaşandığı bir dönemdir bu. İşte bu tartışma ortamında, Nâbizâde Nazım, Hakîkiyyûn’a (Realizm) örnek olmak üzere hikâyeler yazmıştır. YALÇIN ÇELİK, S. D. (2003). Nâbizâde Nazım’ın Eleştirmen Kimliği ve Eleştiri Yazıları. *Türkbilgi*, (6), s. 139.

Realist-natüralist bir tavır takınan sanatçı “Karabibik”in önsözünde realist sanatçıların insanlığa ait olan olayları sadece inceleyip öykülediğini söyler. Ayrıca olaylara renkli gözlemlerle değil, kendi gözleriyle baktığını ifade eder. “Hasba”nın önsözünde ise roman ve hikâye türünün arasındaki farklara değinir. “N. Nazım hikâye ile roman arasındaki farkı, hacim ve detaylara inme noktasında bulmaktadır” (Kacıroğlu, 2004: 82). Bu noktada hikâye, romanın bir özü mahiyetindedir. Hikâyenin roman gibi şiddetli değişikliklere de tahammülü yoktur. Ne söylenmek isteniyorsa birkaç sayfa içerisinde söylenip bitirilmelidir, asıl marifet olanın olayların canlı noktalarını seçmek olduğunu Nâbizâde Nazım “Hasba”nın önsözünde belirtir. Hikâye türünü tanımlar ve bu yeni türün Türk edebiyatına tanıtılması noktasında önemli bir rol oynar.

Yazar, öykü türünün edebiyatımıza yeni girmiş ve tam bir izlekte oturamamış olmasına rağmen bazı öykülerinde birinci tekil kişi anlatımını kullanarak türün içselleşmesini ve okurla daha kolay bağ kurulmasını sağlar. “Yadigârlarım” ve “Bir Hatıra”da hikâye birinci şahsın ağzından anlatılmıştır. Birinci şahsın ağzından anlatılan hikâyelerde, okuyucu kendisini daha kolay olayın içinde hisseder ve böylece anlatılanlar daha inandırıcı olur. “Bu teknik, Ahmed Midhat Efendi'nin Müşahadat'ında da vardır” (Birinci, 1987: 17). Elbette sanatçının öyküleri mükemmel denebilecek kapasitede değildir. Ancak döneminde yeni bir tür olması, Batılı eserlerin yeterince okuyup anlayamaması gibi etkenler de göz önünde bulundurulduğunda Nâbizâde Nazım'ın öyküleri türün gelişimi açısından önem arz eder.

Yazarın ilk öykülerine nispeten daha sonraları kaleme aldığı öykülerde ilerleme kaydedildiği görülür. Belirli karakterler (Huri, Karabibik, Anastasya, Necip Nizamettin, Emine ve Salih) dışında genellikle öykülerde yer alan kişiler tek yönlüdür. Olaylara katkıları olduğu takdirde tanıtılırlar. Öykülerinin konuları genellikle basit aşk maceralarından ibarettir. Yadigârlarım, Hasba, Zavallı Kız, Bir Hatıra, Sevda ve Hâlâ Güzel isimli öyküleri aşk konusunu ihtiva eden öyküleri olma özelliği taşır. Tesadüfler acılığıyla âşık olma motifine de öykülerinde sıkça değinir. Bu romantizm etkisinde kaldığının göstergesidir. Bu noktada öykülerdeki olay akış kazanmaz ve dar bir izlek üzerinden ilerler. Öykülerde tanıtılan âşıklar genellikle tek yönlüdür, güçsüz ve romantik âşıklardır. Öykülerdeki kişilerin güçsüzlükleri göze keskin bir biçimde çarpar. Bu kişiler istediklerini elde etme noktasında eksiktir, hayattan ümidini kesmiş ve hayata karşı hep şikâyet halindedirler. Böylesi tipler romantik edebiyatın sıkça işlediği tiplerdir. “Hikâyelerin epizod terkiplerini önceden hazırlanmış intibamı veren rastlantılar, gerçekle çatışan bakış açıları, mübalağalı hayaller, önceden hissedilen vakalar meydana getirir” (Uç, 2007: 67). Öykülerindeki tüm bu unsurlar sanatçının realist-natüralist çizgiye kaymadan evvel romantik edebiyattan beslendiğinin göstergesidir. Romantik edebiyata mensup eserlerde tesadüflere, abartılı hayallere sıkça rastlanır.

Yazar, öykü kişilerine acıma duygusuyla baktığını hissettirir. “Kahramanlarını acımadan öte, garip, yetim çocuklar gibi gösterir”(Uç, 2007: 66). “Hasba”, “Zavallı Kız”, “Bir Hatıra”, “Karabibik” gibi öykülerinin kadın kişileri genellikle yetim ya da öksüzdür. Sanatçı, kendisi de annesiz babasız büyüdüğünden öykülerinin karakterlerinin yetim ve öksüz olarak seçilişi yadırganamaz. Nâbizâde Nazım da gerçek hayatında mutsuz biri olarak karşımıza çıkar. Öykülerinde yarattığı kahramanları çoğu kez kendisinin tezahürüdür. Öykülerindeki kahramanların tek çocuk olmaları da dikkat çekici niteliktedir. “Karabibik” öyküsündeki Huri, “Sevda” öyküsündeki Nazmiye, “Hasba” öyküsündeki Şahende ve “Hâlâ Güzel” öyküsündeki Safder ailelerinin tek çocuklarıdır.

“Seyyie-i Tesâmüh”, “Karabibik” ve “Bir Fakir Aile” dışındaki öyküleri döneminin öykücülük anlayışına uygun şekilde yazılmıştır. Geleneksel öykülerin vak'a örgüsünü oluşturan rastlantılar modernleşme döneminde de kendini gösterir. Nâbizâde Nazım'ın Kırk Anbar Romanları diye karşı çıktığı Ahmet Mithat Efendi'nin “Letâif-i Rivâyet” serisindeki

öyküler rastlantılar üzerine kuruludur. Nâbizâde Nazım her ne kadar Ahmet Mithat Efendi'ye karşı çıkmış gibi görünüyorsa da kendi öykülerinde de rastlantılara sıkça rastlanır.

“Zavallı Kız”, “Yadigârlarım”, “Bir Hatıra”, “Hasba”, “Sevda”, “Hâlâ Güzel”, “Enginde” gibi öykülerinde tesadüfler önem bir rol oynar. Kişiler tesadüflerle bir anda birbirlerine âşık olur. “Bir Hatıra” isimli öyküde Anastasya'ya Florya'da, “Hasba” isimli öyküde Şahende'ye bir gezide, “Sevda” isimli öyküde Nazmiye'ye bahçede rastlanılır ve o anda birden vurulma denilen olay meydana gelir. Olayların birden gelişmesi öykünün olay örüsü açısından eksik sayılır. Çünkü bu gelişmelerin alt tabanı yoktur. Bu açıdan bu öykülerin olaylarının birden gelişmesi gibi bir durum bizleri romantizme götürür.

Sanatçının hayata karşı olan görüşlerinin de öykülerin olaylarını etkilediğine şahit olunmaktadır. Örneğin “Bir Hatıra” ve “Hâlâ Güzel” öykülerinde âşıkların vuslata eremediklerini, hüsrarla ayrılmalarını görürüz. Bu öykülerde sanatçının hayata karşı olan kötümser tavrı açıkça görülür. Tıpkı Mehmet Celal'in yaptığı gibi hüznü sonlara varmak için somut bir gerekçe sunar: memuriyet. Kişiler görev icabıyla sevdiklerinden uzaklaştırılır. Bu noktada öyküler ölüm ya da ayrılıkla sonuçlanır.

Rüya ve hayalleri özellikle ilk dönem öykülerinde işleyen sanatçı gerçek hayatta kavuşamayan âşıkları rüyalarda ya da hayallerde kavuşturur. Bu tavır realist- natüralist tarzda yazan sanatçıların tercih ettiği bir tavır değildir. Nâbizâde Nazım, yazarın düşüncelerini eserine karıştırmamasını gerektiğini vurgular. “Karabibik” dışındaki hemem hemen bütün öykülerine kendi görüşlerini kattığını görmekteyiz. Öyle ki “Yadigârlarım” isimli öyküsünde şahsi fikirleri vak'anın önüne geçmiş denilebilir.

Realist-natüralist bir yazar eserinde çevre tasvirine ayrı bir önem verir. Kişi-çevre etkisini ustalıklı eserlerinde işler. Nâbizâde Nazım ise “Karabibik” isimli öyküsünde çevre tasvirini iyi kullanır. “Olay-çevre arasındaki bağı derinleştirir. Bunun yanında “Bir Fakir Aile” ve “Bir Hatıra”da çevreye biraz daha dikkat vardır” (Uç, 2007: 71). Bunun dışındaki tüm öykülerinde çevreye ehemmiyet verilmemiştir. Çevreyi somutlaştırma yolunda kullanmamıştır bunun yerine rüya ve hayalleri kullanarak öykülerine romantik bir hava katmıştır. Realist eserlerde her olayın mantıklı bir gerekçesi bulunur.

Yazar, “Yadigârlarım”, “Bir Hatıra” ve “Zavallı Kız” öykülerinde olayları birinci tekil kişi ağzından aktarır. Anlatıcı ve kahraman aynı kişidir. Öykü içerisindeki her şey bu kişinin perspektifinden aktarılır. Bu nedenle tavır sübjektif olma niteliği taşır. Realist-natüralist eserlerde ise yazarlar aksine objektif olmak durumundadır. Bu öykülerinden sonra ise bakış açısını kahramandan sıyrarak anlatma yolunda gider, hâkim bakış açısıyla “Bir Fakir Aile”, “Hasba”, “Hâlâ Güzel”, “Sevda” ve “Enginde” isimli öykülerini meydana getirir. Lâkin yine de kendisini öykülerinden tamamen soyutlayamamıştır.

Sanatçının öykülerinde zaman unsuruna pek dikkat etmediği görülmektedir. Zaman öylesine seçilmiş, gelişi güzel kullanılmıştır: bir pazar akşamı, bir saat önce, geçen cuma gibi basmakalıp kullanılan zaman ibareleridir. “İlk hikâyelerinde zaman, birbirlerine âşık kahramanların görüşme anlarına göre tespit edilebilir” (Kacıroğlu, 2004: 84). Zaman atlamaları da sıkça görülür. Başta olayların gidişatıyla birlikte verilen zaman birden bire okuru birkaç sene sonrasına götürür. “Yadigârlarım” ve “Sevda” isimli öykülerinin başlarına tarih atılarak kronolojik bir zaman düzlemi verilmeye çalışılır. Öykülerinin içerisinde sadece “Seyyie-i Tesâmüh”te olaylar zamanla paralel bir düzlemde ilerler.

3. Nâbizâde Nazım'ın Öykülerinde Romantizm

3.1. Yadigârlarım

Birinci tekil kişi ağzından aktarılan bu öyküde kahramanın H., K. ve A. olarak takdim ettiği kadınlarla yaşadığı aşk maceraları anlatılır. Yazar kadınlara ait herhangi bir tanımlamada bulunmamıştır. Olaylar İstanbul, İzmir ve Paris’te geçer. İsmi bilinmeyen kahraman önce K.’ya âşık olur, daha sonra H.’ye âşık olur ve en sonunda A. ile evlenir. Bu noktada yazarın aşka sebat edemediği görülür. Sadece yazarın duygularına yer verilmiş olup kişilere ve mekânlara ait herhangi bir tasvire rastlanmamaktadır.

“Damarlarımda bir soğuk kanın cevelânını hissettim. A... mini mini parmaklarıyla saçlarını mâsumâne karıştırdıkça efkârım dâhi karmakarışık olmaktaydı. Ben bu hâlleri hep H...nın muhabbetine hamletmekteydim. O gece sabaha kadar rüyalarımı teşkil eden hayaller hep A...ya mahsur kaldı” (Birinci, 1987: 76).

“Kahramanın iç dünyası tek yönlü olarak verilmiş; yalnız aşka dair konular hikâyede yer almıştır. Bunun dışında şahısların kişiliklerine ait başka yönleri, sosyal yaşamları, fikir dünyaları, vb. üzerinde durulmamıştır” (Akdağlı, 2009:162). Kahramanın bu kadınlara neden âşık olduğu, neden aşkından vazgeçtiği gibi hususlara öykülerde değinilmez. Böylesi durumların alt zemini oluşturulmadığından akış kopuk bir biçimde ilerler. İçinde bulunduğu aşk durumunun altını dolduramamasıyla öyküye romantik bir havanın hâkim olduğu açıkça görülmektedir. “Kahramanın hikâyenin başlarında sergilediği iç konuşma ve aşk üzerine düşünmesi, hikâyenin bu minvâlde gideceğinin habercisidir” (Özyürek, 2014: 5). Kahraman aşk üzerinde düşünür ancak pratik hususunda ümitsiz bir kimlik çizer. Anlatıcı aynı zamanda hayattan şikâyetçi ve hayata karşı karamsar bir duruş içindedir.

“Validelerimiz ayrı olan büyük birader yazın büyük valide ve pederiyle birlikte Rumeli Hisarı’ndaki yalılarında otururlardı; bazan oraya iltica ederdim. Bunu da ârîma sığdıramayıp geceleri kahve peykelerinde kıvrılıp uyduğum dâhi olurdu. Ya yatacak yer bulamayıp da karanlık sokaklarda, rutubet bürüdet altında bir kapı eşliğini bâlin-i istirahat addettiğim geceler az mıdır! Sözlerimde zerre kadar hilaf yoktur. Bu fâci hâller hep başımdan geçmiştir” (Birinci, 1987: 72).

Romantizmi benimsemiş sanatçıların eserlerinde en çok anlatılan kahraman tipi, hayata dair ümitsiz ve karamsar oluş, melankolik bir tavır sergileyiştir. Nâbizâde Nazım da bu öyküsünde kahramanını melankolik bir havada okura sunar ki bu romantik tavrın göstergesidir.

Kahramanın H.ye “tekabül ettim” diyerek onunla karşılaşmasını tesadüfe bağlaması da romantizmin bir unsurudur. İki âşık tesadüfle karşılaşır ve birbirine vurulur. Ayrıca eserde sanatçının babasına ait küçük bir anının anlatıldığı bir kısım da mevcuttur. Yazarın eserin içinde şahsi fikir ve görüşleri, olaydan daha fazla yer kaplamaktadır.

“Şu anda gözlerim şu sayfa üzerindedir, ama gönlüm yani fikrim sokağındadır. Bu hâle düşük, râbitasız sözlerim delil olabilir. Ne oldu kendimi değişmiş buldum. Demek oluyor ki şimdi ben H...nın, K...nın ve sairenin değil A...nın âşıkıyım!” (Birinci, 1987: 77).

Sanatçının bu tavrı romantik yazarların tavırlarını anımsatır. Yazar otobiyografik metodu kullanarak düşüncelerini okura daha iyi hissettirme eğilimine girer, ancak metot kullanımında zayıf kalır. “Otobiyografik metodun roman kahramanının kendi hayatını konu edinmesi, konuya ve olaylara umumiyetle sübjektif bir yapı kazandırır” (Uç, 2007: 72). Bu metot dâhilinde sübjektif bir yapı kazanmış olması yazarın romantizm etkisiyle bu eserini kaleme aldığını gösterir.

Duygularını abartılı bir dille ifade etmesi, tesadüf unsurlarına yer vermesi, olayların nedenlerinin açıklanmayışı ve bu nedenle olayların kopuk bir biçimde aksettirilişi, karamanın ümitsiz oluşu gibi tüm ifadeler, eserin romantizm doğrultusunda kaleme alındığının göstergesidir.

3.2. Zavallı Kız

Bu öykü izlek itibarıyla Namık Kemal tarafından kaleme alınan “İntibah”a çok benzer. Zengin bir ailenin çocuğu olan İhsan öykünün başkahramanı olarak karşımıza çıkar. Halasının kızı olan Hüsna, ebeveynlerini kaybettikten sonra İhsanlara getirilir. Bu iki çocuk birlikte büyürler. İhsan’ın aksine Hüsna sessiz, sakin bir çocuktur. Çocuklar büyüyünce aileleri evlenmelerine karar verirler. Hüsna İhsan’a âşıktır. Lâkin İhsan aşk gibi bir kavrama inanmaz, alay eder; yapılan ısrarlar sonucu ise evlenmeye razı olur. Düğün hazırlıkları başladığında İhsan Beyoğlu’nda bir gazinoda eğlence hayatına devam ederken S. isimli Fransız bir kadına âşık olur. S.’nin onunla eğlendiğini ve onu kullandığını düşündüğü halde bu kadının ardına düşer. Evden ayrılır Lapiyer Oteli’ne yerleşir. Tüm ısrarlara rağmen eve dönmeyi. S.’yi başka bir adamla yakalamasına rağmen ondan vazgeçmez. Sonunda S. İhsan’ı terk eder. İhsan ise tekrar eve döner, pişmandır. Hüsna ise aşkından hastalanıp yataklara düşmüştür. Hüsna’dan onu affetmesini ister ama Hüsna ölür. İhsan için ise iş işten geçmiştir.

Hüsna, tıpkı İntibah romanındaki Dilâşub gibi yüceltilmiş bir tiptir. Yazarın onu yüceltmesi onun taraf tuttuğu anlamına gelir. Romantik havada yazılmış eserlerde genellikle sanatçılar taraflarını belli eder. Nâbizâde Nazım da burada Hüsna’nın tarafını tutarak romantik bir tavrı sergilemektedir. Hüsna ile S. arasında ahlaksal açıdan bir zıtlık vardır. Öykünün iyi ve kötü gibi bir zıtlık üzerine kuruluşu romantizmin göstergesidir. Hastalanıp yataklara düşme durumu romantik sanatçılar tarafından durumun vehametine güç katmak üzere kullanılan bir metaforudur. Nâbizâde Nazım da romantik sanatçıların kullandığı bu metaforu kullanarak eserine güç katmak istemiştir. Bu noktada kendisinde romantizm etkisini söylemek mümkündür.

İhsan, İntibah’taki Ali Bey’e benzerliğiyle göze çarpar. Küçük yaştan iyi terbiye edilir. Eğlence âlemine dalan ve ahlakı değişen bu gence evlilik bir kurtuluş yolu gibi gösterilir. Yaptıklarına pişman olur ve bu pişmanlığın üstüne bir de acı bir son gelir. Yine burada da bir tesadüf üzerine âşık olma motifi işlenir. İhsan gittiği Beyoğlu’nda S.’ye tesadüfen rastlar ve birden âşık olur. Bu tesadüf olayın olgunlaşması noktasında eksik sayılmaktadır. Öyküde de mantıksal bir gerekçe sunulamadığından bu aşk tesadüf şeklinde peyda olur. Tesadüf üzerine âşık olma da romantizmin sanatçı üzerinde bıraktığı etkinin göstergesidir.

Eser, otobiyografik bir metotla anlatılır. “Kahraman gençlik günlerini anlatırken iki ayrı yaştan olayı görür; biri geldiği nokta diğeri geçmişte bulunduğu noktalar” (Uç, 2007: 73). Öyküde de İhsan’ın hatırlatma yoluyla eski günlerine dönüp o günleri yorumladığına şahit olunur. Yazarın esere kendi yorumlarını katışı da romantik tavrın belirtisidir.

3.3. Bir Hatıra

İsmi verilmeyen kahraman aynı zamanda anlatıcıdır. Öykü kahramanın tren seyahatinden izlenimleriyle başlar. Öykü altı bölümden teşekküldür: Bakınız Nasıl Tesadüf Ettim?, Unutmadım, Devam, Ma’badı, Ders, Bahtiyarlığın Son Derecesi. Bölümlerin isimlerinden dahi eserin romantik bir havayla yazıldığı anlaşılabilir niteliktedir. Florya’da Petkov adlı bir bağcı ile tanışan kahraman, Petkov’un kızı Anastasya’ya görür görmez âşık olur. Kıza Türkçe öğretme bahanesiyle köşke sık sık gider gelir. Bu esnada bu iki genç için görüşme fırsatı yaratılır. Kiraz mevsiminde tanışan bu iki genç hasat mevsiminde de evlenirler ve aşkları gittikçe büyüyen bir hal alır. Öyküde hızlı bir akışla kahraman memuriyet için

İstanbul'dan ayrılır. Döndüğünde ise karısı hastalanıp ölmüştür. Kahraman ise eşini ölümünün ardından her gün kabrine gitmektedir.

Öyküde Anastasya idealize edilmiş olarak karşımıza çıkar: endamıyla, yürüyüşüyle, sade kıyafetleriyle, zekâsıyla Anastasya olması gereken tiptir. Anastasya kahraman tarafından romantik bir havayla tasvir edilir.

“Bu sırada köşkün içerisinden doğru kulağıma titrek nağmeli bir kadın sesi geldi. (...) Sadanın “nerm ü nâzik” olmasını sahibinin hem genç hem güzel olmasına delil addettim. (...) Bu nağme-i lâtifinin tesir-i vicdan perveri altında musahhar kalmıştım. (...) Gözlerim ise o levhâ-i sabahate muallak kaldı. Kızın gözlerinden sanki sevda saçılmaktaydı (...) Nar çiçeği renginde düz bir fistan giymiş, kara saçlarını geniş omuzlarına doğru atmıştı. Şu sâdegi-i kıyafeti cemaline cemal katmış olduğunu mutlaka bilirdi. Nâzik dudakları üzerinde neşeli bir tebessüm gezinmekteydi” (Birinci, 1987: 81-82).

Anastasya hem fiziken hem de ruhen kahramanın onu kendine eş olarak görmesine sebebiyet verir. Sanatçının idealize etmek için uğraştığı Anastasya natüralist sanatçıların iddialarına taban tabana zıt bir tiptir. Seçilmiş bir kişi ve istisnai bir tip olmasıyla Anastasya gerçeğe aykırıdır.

Bu öyküde de bir aşk tesadüf üzerine başlar ve olağanüstü bir bağ ile güçlenir. Öykünün, tesadüf gibi bir kavramın üzerine kurulması ve bu iki gencin aşkının mübalağalı bir şekilde aktarılması, romantizmi esas alan eserlerin çıkış noktasını hazırlar. Aynı zamanda öykünün kahramanı da hayata karşı ümitsiz bir tavır sergiler ve bunu bir iç diyalogla okura aktarır. Karakterlerin hayata karşı karamsar oluşu da romantik bir tavidir.

“Heyhât!... Bu gibi bedayi-i fitniyye ilk tesir-i sâhirâhanesi altında beni zebun-ı tahayyül kılabilirmekte ise de şu gafletim gayet kısa zamana münhasırdır; yoksa hiçbir yerde peşimi bırakmayan bir hâtif o hâb-ı nûşin-i tahayyülden uyandırırverince bilâihtiyar bir “âh-ı tahassür” çekmekten kendimi alamam... Ben niçinbu kadar neş'e-cüdâyım?” (Birinci, 1987: 79).

Realist-natüralist eserlerde olaylar gerekçelendirilir. Bir Hatıra'da ise kahraman yaşayacağı sevdayı kalbe doğması şeklinde tezahür eder. Olay yaşanmadan önce kişinin içine doğar. Bu hissî durum genel itibarıyla romantik havanın hâkim olduğu eserlerde vuku bulur. Keza Bir Hatıra'da da bu şekilde vuku bulmuştur. Yine bu eserde de otobiyografik metot kullanılarak kahramanın hayatının iki dönemi aktarılmıştır. Yazar öyküsüne duygularını katmaktan kendini alıkoyamaz. Bu tavır da romantizmi benimseyen sanatçıların sıkça sergilediği bir tavidir.

3.4. Sevda

Öykü, başkahraman olan Fettah ve onun arkadaşları olan Muhlis, Besim Bey, Subhi ve Nail'in aşk ve sevda üzerine tartışmalarıyla başlar. Fettah romantik bir kişiliğe sahiptir ve arkadaşı Muhlis'e karşı aşkı, sevgiyi savunur. Muhlis ise aşka inancı olmadığını belirtir. Fettah ve Muhlis'in bu tartışması hayaliyyûn-hakîkiyyûn tartışmalarını anımsatır. Daha sonraki gün ise Fettah komşu kızı olan Nazmiye'yi çamaşır sererken camdan bahçede görür ve ona tutulur. Nazmiye'nin görüşleri öyküde verilmemiştir. Fettah ise hayalini kurduğu, divanlarda ve romanlarda okuduğu aşkı yaşamaktadır.

“Fettah küçük yaşından beri her şeyden ziyade hayalî romanlardan haz almaktaydı. Şimdiye kadar gördüğü, okuduğu şeyler “safvet-i sevda”yı nazarında bir hakikat olarak tayin ve takrir eylemişti. Hele divanlarca olan tettebbüât ve mütalaâtı aşkın ulviyyet ve kudsiyyeti hakkındaki hüküm-i vicdânîsini teyid ve teşyid edip bırakmıştı. Aşk ve sevdanın bir hurşid-i

füyûzâtta kalb-i beşer üzerine iner şua-i rûhânî olduğuna ve nâire-i hayât-ı fâniyye sönse bile o şua-yı mukaddesin ruh ile birlikte sermediyyet-i kemâl içinde pertev-nisâr olacağına zerre kadar şüphe etmezdi” (Birinci, 1987: 109).

Kıraathane’de toplandıkları bir gün Fettah arkadaşlarına yaşadığı aşkı anlatır. Bir süre sonra Nazmiye ile Fettah evlenir. Ancak bir hafta sonrasında ise Fettah bu durumdan sıkılır. Öykünün sonunda ise yine toplanan arkadaşlar aşk konusunda konuşurken Fettah Muhlis’e hak verir.

“(…) Fettah gibi sadece nazariyyâta bel bağlamazdı; âdeta nazariyyâta hiç iltifat bile etmezdi. Hissiyâtın her rengini, her çeşidini tecrübeye nasb-ı nefis-i ihtimâm eylemişti” (Birinci, 1987: 110).

Fettah’ın Nazmiye’yi görüşü ve ona âşık oluşu tesadüf ekseninde okura aktarılır. Dolayısıyla bu âşık olma halinin altı doldurulmamıştır. Bir anda olmuş ve bitmiştir. Tesadüfler romantizmin vazgeçilmez unsurudur. Yazar da aşkı ortaya çıkarabilmek için böylesi bir tesadüften yararlanır. Bu, yazardaki romantik etkinin göstergesi sayılmaktadır.

Fettah aşk karşısındaki tutumuyla tanınır. O muhayyilesindeki aşkı yaşamak istemektedir. Aşk söz konusu olduğunda mübalağalı tanımlamalar yapar. Kısaca Fettah romantik bir âşıktır. Fettah eserde “Yirmi altı, yirmi yedi yaşlarında mektepten henüz kurtulmuş, yakışıklı biraz da zengin bir gençtir.” şeklinde tasvir edilmiştir. Bunun dışında detaylı bir tasvire de rastlanmaz. Aşk zeminine oturtulmuş bir kahraman olduğundan tek boyutlu olarak değerlendirilebilir. Bu tarz kullanım romantik edebiyatta bilhassa bulunur.

Yazar hâkim bakış açısıyla eserini kaleme almış olsa da eserden kendini büsbütün soyutlayamaz. Araya kendi ifadelerini de katar:

“Bu beş genç kış gecelerini birbirinin hânesinde toplanıp dereden tepeden sohbetle geçirmekteydiler. Bu gece dâhi musahabenin mecrâsını değiştire değiştire bahsi “sevdâ” üzerine getirmişlerdi. Zâten gençlerin zemîn-i tahayyülât ü musâhebâtını teşkil eden bahsin sevdadan ibaret olacağı malumdur” (Birinci, 1987: 108).

Yazarın kendi duygu, düşünce ve fikirlerini eserlerine katması genelde romantik edebiyat sanatçılarının anlatım tarzıdır. Nâbizade Nazım da burada yorumlarını katarak romantik sanatçıların tarzını kullanır.

Realist-natüralist eserlerde kişilerin, çevrenin tasvirine önem verilir. Ancak burada kişiler hakkında herhangi bir fikir edinilebilecek tasvir kullanılmamıştır. Kişiler genellikle tek yönlüdür ve ihtiyaç olmadığı müddetçe vak’aya dâhil olmazlar.

3.5. Hâlâ Güzel

Öykünün kahramanı olan Safder’in yaşı elliye yakındır ve eşi Sıdka ile mutsuzdur, onu sevmemektedir. Öykünün ileriki kısımlarında flashback (geriye dönüş) yapılır ve yirmi yıl öncesine gidilir. Safder Beykoz çayırında gezerken Fahriye isimli bir kızı görür ve ona tutulur. Fahriye’nin babası bu durumu fark eder ve bir mektup aracılığıyla Safder ile konuşarak onları evlendirir. Çiftin Fahri adında bir çocukları olur. Bir gün Safder memuriyet için yurt dışına gider. Fahriye başkasına âşık olur ve âşık olduğu kişi ölür. Safder yurda döndükten sonra Fahriye’nin değiştiğini fark eder ve ayrılırlar. Bunu üzerine Safder Sıdka ile evlenir ancak mutsuzdur. Fahriye ile Safder dokuz sene sonra oğullarının eğitimi ile ilgili bir meseleyi görüşmek için bir araya gelir. Eski günlerin verdiği duygularla ağlaşırlar ve Safder’in “Hâlâ güzelmiş” demesiyle öykü sonlanır.

Bu öyküde de iki âşık tesadüf eseri karşılaşır ve birbirlerini severler. Tesadüfle karşılaşır âşık olma metaforu romantik edebiyatta sıkça işlendiği gibi bu öyküde de kendine yer edinir. Safder de romantik bir âşıktır. Kişiliği aşk yörüngesi etrafında döner. Bu nedenle aşk duygusunu aşmayacak şekilde eserde tanıtılır. Safder fiziksel olarak sadece “Yaşı elliye yaklaşmış, adeta saç beyazlamış” olarak tanıtılır. Bunun haricinde kişiyle ilgili detaylı bir tasvir yolunda gidilmemiştir. Bu da kahramanı tek boyutlu olarak karşımıza çıkarır. Romantik edebiyatta genellikle kahramanlar tek boyutludur. Bu kullanım Nâbizâde Nazım’da da sıkça görülmektedir.

Safder, bilhassa son yıllarında hayat karşısındaki güçsüzlüğünü belirtir; karamsar, ümitsiz bir tavır alır. Melankolik bir biçimde hareket eder. Melankoli ve ümitsiz ruh hali romantizmin en belirgin unsurlarından biridir. Bu nedenle Hâlâ Güzel isimli öyküde de bu tavır göze çarpar.

Beykoz çayırında karşılaşan, birbirine âşık olan Safder ile Fahriye’nin acemiliği neticesinde olay düğümленir. Bu düğümü ise Fahriye’nin babasının devreye girmesiyle bir mektup çözer. Mektup burada önemli bir araçtır. Çünkü tomurcuk halindeki bir aşkı evliliğe götürecektir kadar etkilidir. “İşte bu beklenmedik olaylarla kuruluş koyu bir duygusallığın kucağına düşer”(Uç, 2007: 69). Tesadüfi bir aşkın üzerine olayları çözen tesadüfi bir mektupla olayın akışı sağlansa da sanatçının sergilediği tavır tamamen romantik bir tavidir. Yine burada da kalbe doğan hislere yer verilerek romantik etkinin üzerinde bir kez daha durmak gerekir.

3.6. Hasba

Yazar tarafından “millî hikâye” olarak okura sunulan bu öyküde romantik ve imkânsız bir aşk söz konusudur. Kırk civarı yaşlarda olan Behzat, Kıbrıs’tan İstanbul’a dönerken Galip ve Aliye çiftiyle tanışır. Bu çiftin on iki yaşındaki kızı Şahinde’ye kendini kaptırır. Kıza Hasba lakabını takar. Kız küçük olduğundan ve kendisi de evli olduğundan bu yaşadığı aşk imkânsız niteliktedir. Behzat, Hasba ile dost olur ve aile ile görüşmeye devam eder. Hasba, Behzat’ın çabaları üzerine bir yatılı okula başlar. Okul bittikten sonra evlenen Hasba’nın nikâh şahidi ise Behzat’ın ta kendisidir. Öyküde olaydan ziyade Behzat’ın iç çatışmaları ve psikolojik tahlilleri ön plandadır.

Bu öyküde de tesadüfen âşık olma metaforu işlenir. Behzat vapurda gördüğü Şahinde’ye bir anda âşık olur. Tesadüfen karşılaşır âşık olma romantik yazarların eserlerinde sıkça kullandığı bir metafordur. Nâbizâde Nazım da bu metaforu kullanarak eserinin romantik etkiyle yazıldığını gösterir. Yine Behzat’ın Galip Bey’le akraba çıkması da tesadüftür. Öykünün kuruluşu ve ilerleyişi bu tesadüfler üzerinde şekillenir.

Öykü hâkim bakış açısıyla anlatılmış olsa da yer yer sanatçının kendini öyküden sıyıramadığı görülmektedir. Romantizm akımının hâkim olduğu eserlerde yazarın eserlerine kendi fikirleri kattığı görülmektedir. Nâbizâde de her ne kadar kendini soyutlamaya gayret etse de duygu/düşünce ve görüşlerini hissettirecek biçimde yazmıştır.

3.7. Sohbet-i Şabbane

Kısa bir öykü olan Sohbet-i Şabbane’de herhangi bir olay söz konusu değildir. Müzikle ilgilenen beş arkadaş olan Udî Bey, Neşati Bey, Mahzun Efendi, Hâkim Bey ve Vecdi isimli bu gençlerin tek işleri toplanıp eğlenmektir. Gençler şiirden ve müzikten iyi anlar. Bir Cuma akşamı hep birlikte Mahzun’un evinde toplanırlar; ud çalar ve şiir okurlar. Öykü bu şekilde sonlanır.

Kişilerin hemen hemen hepsi romantik kişiliğe sahiptirler. “Haklarında hiçbir bilgi verilmeyen bu kahramanları romantik yapan şey, musikiden hoşlanmaları, herkesten uzak

kendi âlemlerinde şiirler söyleyip eğlenmeleridir” (Kacıroğlu, 2004: 88). Ayrıca kişilerin isimleriyle davranışları paralellik gösterir. Vecdî sohbet konusunda abartılı davranır, Udî Bey ud çalmaktadır, Hâkim ise ara ara filozof gibi konuşur, Neşati ise çok neşeli bir karaktere sahiptir. Öykünün, Nâbizâde Nazım’ın ilk dönem öykülerinden olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Romantizm 19. yüzyıl başlarında Avrupa’da yaygınlaşan sanatta/edebiyatta duygu ve hayalleri ön plana alan aklın egemenliğine son veren bir sanat/edebiyat akımıdır. Türk edebiyatını en çok etkileyen akımlardan biri olan romantizm bizim edebiyat sahamızda eserlerde sıkça kendini gösterir. Tanzimat aydınlarının kullanımıyla edebiyatımıza dâhil olan romantizm kendini ilerleyen dönemlerde de gösterir. Romantizm hemen hemen çoğu aydını etkisi altına alır. İşte bunlardan birisi de Ara Nesil olarak adlandırılan grupta adı geçen Nâbizâde Nazım’dır.

Şiir, öykü ve roman türlerinde eser veren sanatçının asıl yoğunlaştığı türler öykü ve romandır. Râvî mahlasıyla döneminin edebiyat tartışmalarına katılmış ve tercihini realizmden yana yapmıştır. Bunun yanı sıra tenkit türünde de eserler kaleme alıp ders kitapları yazacak kadar da donanımlı bir isimdir. Yaşadığı dönemde hem Batı’da hem de bizde öykü yeni bir tür olarak kendini gösterir. Nâbizâde Nazım da bu yeni türü denemek üzere öyküler kaleme alır.

Nâbizâde Nazım realist-natüralist çizgide ilerleyen bir sanatçı olmakla birlikte bilhassa ilk dönem eserlerinde romantizmden yararlandığını görmekteyiz. İlk dönem öykülerinde romantik etki kendini iyiden iyiye gösterir. Yazarın *Yadigârlarım*, *Zavallı Kız*, *Bir Hatıra*, *Sevda*, *Hâlâ Güzel* ve *Hasba* isimli öykülerinde romantizm; tesadüflere geniş yer verme, yazarın eseri hakkındaki görüşlerini dile getirme, hayal ve rüyaya ait motiflere yer verme, romantik tipler çizme ve ideal tipler yaratma olarak karşımıza çıkmaktadır. Öykülerindeki kişiler genellikle hayata karşı melankolik tiplerden teşekküldür. Âşıklar birbirleriyle hep tesadüf yoluyla karşılaşır ve birden birbirlerine vurulur. Bu aşklar genelde umutsuzdur; ya ölümle ya da ayrılıkla, hüsrarla son bulur. Yaşanan olayların mantıklı gerekçeleri verilmemiş olup çevre ve kişi tasvirlerine dikkat edilmemiştir. Zaman unsuru alelade kullanılmıştır. Olaylar ile zaman arasındaki bağ sıkı tutulmamıştır.

Realist–natüralist çizgiyi benimsemiş olan ve döneminin hayaliyyûn-hakîkiyyûn tartışmalarına hakîkiyyûn cephesinden katılmış olan Nâbizâde Nazım, bilhassa ilk dönem öykülerinde romantik anlayıştan kendini kurtaramamıştır. Öykülerindeki romantik kendini belli eder niteliktedir.

Kaynakça

- AKDAĞLI, H. (2009). *Nâbi-zâde Nazım, Hayatı, Sanatı, Eserleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- BİRİNCİ, N. (1987). *Nâbizâde Nazım*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ÇETİŞLİ, İ. (2017). *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÖZLER, H. F. (1976). *Avrupa'da ve Bizde Yazar ve Eserleriyle Edebiyat Akımları Yardımcısı I*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- KACIROĞLU, M. (2004). Nâbizâde Nazım'ın Hikâyeciliği. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (25), 81-88.
- KAPLAN, M. (1993). *Tevfik Fikret Devir Şahsiyet Eser*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- KARAALIOĞLU, S. K. (1965). *Edebiyat Akımları*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- KEFELİ, E. (2011). *19. Yüzyıl Türk Edebiyatını Besleyen Bir Kaynak: Fransız Edebiyatı*. İstanbul: Mostar Yayınları.
- DİZDAROĞLU, H. (1961). Nâbizâde'nin Hikâyeleri. *Türk Dili Dergisi*, (120), 891-895.
- NÂBİZÂDE NAZİM. (1961). *Hikâyeler: Külliyyat II*. (Baskıya Hazırlayan: Aziz Behiç Serengil). Ankara: Dün-Bugün Yayınevi.
- ÖZYÜREK, D. (2014). Nâbizâde Nazım'ın Hikâyelerinde Aşkın Hâlleri. *Fraktal: 3 Aylık Edebiyat Dergisi*. (4), 4-9.
- SAZYEK H. ve SAZYEK E. (2008). *Türk Edebiyatında Önsözler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- TANPINAR, A.H. (1982). *Yahya Kemal*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- TANSEL, F. A. (1950), "Nâbizâde Nazım". İslâm Ansiklopedisi C. 9, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- UÇ, H. (2007). *Şair ve Romancı Nâbizâde Nazım*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- YALÇIN ÇELİK, S. D. (2003). Nâbizâde Nazım'ın Eleştirmen Kimliği ve Eleştiri Yazıları. *Türkbilig*, (6), 127-143.